

FOTÓK: MARI LÁSZLÓ

CIVILIZÁCIÓS MŰLT

▷ SZÖVEG: SOLYMÁRI DÁNIEL

Louis Leakey korszakos jelentőségű ásatásai nyomán ma már tudjuk, hogy az emberiség létrejöttével kapcsolatos legkorábbi nyomokat Afrika keleti részén kell keresnünk – az Olduvai-szurdokban, a kenyai Rudolf (Turkana)-tó vidékén, az etiópiai Omo-folyó mellékén.

Am a kontinens Szaharától délre eső térségének sok olyan területe van, ahol egyáltalán nem zajlottak még őstörténeti feltárások. A közelmúlt és korunk afrikánistái főként szociológiai, antropológiai és gazdasági, legújabbban pedig politológiai kutatásokat folytattak. Mindez e tudományágak 20. századi népszerűségéből fakad, és persze abból, hogy a függetlenné váló afrikai országok kormányzati, politikai és gazdasági folyamatai minden másnál „érdekesebbnek” bizonyultak...

A kontinens Szaharától északra és délre eső területei között óriási östársadalmi különbség tárul fe: amíg az északi térség alapvetően a mediterrán világhoz tartozott, szoros kapcsolatban a földközi-tengeri, föníciai, karthágói és görög-római civilizációkkal, addig a Szaharától délre, Fekete-Afrikában döntően belső folyamatok, népességmozgások, társadalmi változások zajlottak (leszámítva az Indiai-óceán partvidékéről érkező – főként arab – hatásokat).

A legismertebb és legkorábbi nagy „afrikai” civilizáció az egyiptomi volt. A Nílus áradásától évente megújuló vidék fontos kereskedelmi útvonalak epicentrumának számított – összeköttetést teremtve a Földközi-tenger medencéje és Ázsia belső területei közt. Az i. e. 4. évezredben Alsó- és Felső-Egyiptomban létrejött abszolút

◀ A Yemrehanna Kristos-templom papja a mintegy 10 kg-os kereszttel

Etiópiában a kereszténység a 4. század közepétől államvallás. Hitük szerint ők őrzik a frígládát egy axumi templomukban. A frígláda másolata – függöny mögé rejtve – minden etiópiai templomban megtalálható

◀ A lalibelai Bet Emanuel-sziklateplomb papja a templom keresztjével

Az etiópiai Lalibelában a 12. században a király felépíttette, illetve kifaragatta az új „Szentföldet” 11 sziklateplommal, amelyek a jeruzsálemi szent helyeket jelképezték. Erre azért volt szükség, mert az iszlám terjeszkedés miatt veszélyes volt a jeruzsálemi zarándoklat

Az Asheton Maryam-kolostor: Lalibela környékének egyik sziklába vájt kolostora

A gazdagon díszített keresztnak fontos szerepe van a hívők áldásában, illetve hitük szerint a kereszttel megdörzsölve a fájó testrészeket meg is lehet gyógyítani

monarchiak később az Óbirodalomban egyesültek, mindezt pedig forradalmi változások kísérték: magas színvonalú ártéri gazdálkodás kezdődött, ami nagy népesség eltartására volt képes.

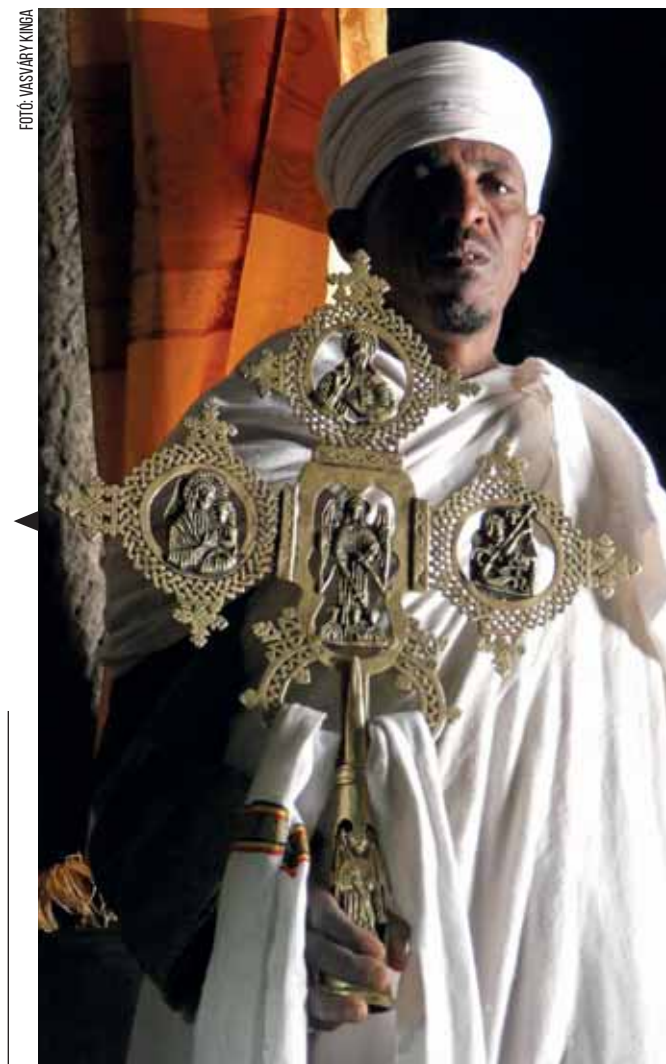
Az i. e. 6. században azonban Egyiptom hanyatlásnak indult, a kormányzati székhely délre, az új fővárosba, Meroéba került. Ezután az asszír hódítás és belső válságok miatt az eritreai partvidéken kezdődött új hatalmi központ kiépülése. E görög befolyás alatt álló sémi királyság központja Aksum lett.

A Szaharától délre eső területeket a végtelen sivatag elszigetelte az európai befolyástól: az ottani uralkodóházakkal való egyetlen hasonlóság a transzcendens karakter, vagyis a királyok küldetésüket nem földi erőtől származtatták. A mágikus erők fontos részei voltak a hatalmi „rezsimek”, de e királyok gyakran sokkal praktikusabb módon kerültek magas pozícióba: követi, közvetítői szerepet vállaltak a vitás helyzetekben, kereskedelmi ügyekben, a mezőgazdasági és állattartási területek használatával kapcsolatos kérdésekben döntöttek, így egy-egy közösség életének megbecsült szereplőjévé váltak. Ez jellemezte az egykori Kongó, Ruanda és Burundi Királyságot, vagy a nyugat-afrikai Oyo, Dahomey és az Asanti Királyságot is.

A Római Birodalom kezdetben távol tartotta magát Afrikától: Tunézia térsége i. e. 150 körül, Egyiptom pedig csak i. e. 30-ban vált római provinciává. Az „afrikai limes” határáig tartó terület betagozódott a mediterrán civilizációba, ahol – elsősorban Nagy Konstantin nyomán – a kereszténység terjedése is erősítette a Római Birodalomhoz tartozást. A birodalmi periférián túl azonban a kereszténység nem tudott érdemi hatást gyakorolni a sivatagi törzsek által uralt területekre.

Nem sokkal később azonban az iszlám igen haté-

FOTÓ: VASVÁRY KINGA

konyan kezdett terjeszkedni: 639-ben uralomra jutott Egyiptomban, majd onnan sikeresen meghódította a mai Uganda, Kongó és Nigéria vidékét. A Szíriából és Arábiából érkező portyázó törzsek révén gyorsan eljutott a belső területekre és a Maghrebnek (Nyugatnak) nevezett, berberek lakta északi térség, majd Nyugat-Afrika vidékére is.

Észak-Afrikában az iszlám ma is uralkodó vallás, a Szaharától közvetlenül D-re azonban (bár a muszlim népesség gyorsabban és dinamikusabban nő) a keresztények aránya mára meghaladja a 60 százalékot.

Az államszervező kalifák sikeresen kormányozták területeiket – egészen az első európai gyarmatosítók megjelenéséig, akik a 19. század végére szinte a teljes kontinenst meghódították, alapvető hatást gyakorolva a helyi társadalmakra.

SOLYMÁRI DÁNIEL
A MAGYAR MÁLTAI SZERETETSZOLGÁLAT
NEMZETKÖZI KAPCSOLATAINAK VEZETŐJE,
HUMANITÁRIUS ÉS FEJLESZTÉSI
SEGÉLYEZÉSI SZAKEMBER, AFRIKA-KUTATÓ